

15. Aanbesteden in crisistijd

MR. J.F. VAN NOUHUYS

Bij het ter perse gaan van deze editie van het Tijdschrift Aanbestedingsrecht en staatssteun is de wereld abrupt van een COVID-19-crisis in een Oekraïne-crisis beland. En de oorlog die thans op de drempel van Europa plaatsvindt, maakt het eens te meer duidelijk waar Europa (onder meer) over gaat: rechtsstatelijkheid, stabiliteit en economisch perspectief voor de ingezetenen van de Unie. Dat blijken opnieuw geen vanzelfsprekende zaken, maar zaken die onderhoud en inspanning vergen.

Voor de direct getroffen in Oekraïne is te hopen dat aan deze oorlog snel een einde komt en het bloedvergieten stopt. Een snel einde zal overigens niets afdoen aan de schade en het verdriet die zijn veroorzaakt en het zal nog decennia duren voordat dat zich heeft 'hersteld'.

Tegen de achtergrond van een crisis lijken aanbestedingsrecht en staatssteunrecht van ondergeschikt belang. Voor sommigen wellicht zelfs 'geneuzel in de marge'. Tijdens de COVID-19-crisis is immers gebleken dat staatssteunregels op grote schaal werden aangepast en werd de overheidssteun met miljarden tegelijkertijd uitgegeven. En ook de inkoop van plotseling noodzakelijke spullen, zoals mondkapjes en testcapaciteit, ging niet zelden onder emotionele en/of politieke druk, zonder het gebruikelijke aanbestedingsrecht toe te passen. De miljoendeal van 'filantroop' Van Lienden zou er vermoedelijk niet zijn gekomen als de Staat minder paniekerig had gehandeld. Het tegendeel is echter waar: vanwege de kernwaarden die het aanbestedingsrecht aan het handelen van overheden ten grondslag legt, is het juist voor crisissituaties van groot belang.

Anders dan wellicht verwacht, is dit voorwoord geen pleidooi om 'te allen tijde aan te besteden'. Maar andersom heiligt het doel evenmin de middelen. Aanbesteden is namelijk geen doel op zich, maar daarentegen een middel om tot een maatschappelijk gewenst resultaat te komen. En dat resultaat betreft (onder meer) een objectieve, zorgvuldige en transparante handelwijze van de aanbesteder bij het aangaan van contracten. Dat betekent dat de inzichtelijkheid en zorgvuldigheid van het inkoopproces net zo belangrijk zijn als het inkoopresultaat. Zonder vertrouwen in het proces, is er ook geen vertrouwen in het resultaat.

Een voorbeeld. Mede onder druk van de situatie in Oekraïne staan de defensie-uitgaven van Nederland in de belangstelling. Op 11 maart 2024 publiceerde RTL Nieuws op zijn website dat niet alleen de defensie-uitgaven naar

NAVO-maatstaven veel te gering zijn, maar ook dat 65 procent van de defensieprojecten jaren te laat klaar is. Defensie ontbeert kennelijk mensen en materieel en die situatie herstellen kost nog jaren. In zijn publicatie wijst RTL Nieuws 'aanbesteden' aan als een van de oorzaken van die vertragingen. Geschillen over de uitslag zouden tot de vertragingen hebben geleid. Een opvallend verwijt en het is de vraag wie hiermee is gekomen. Of is het een impliciet pleidooi om het aanbestedingsrecht dan maar af te schaffen voor Defensie? Iedereen in de sector weet echter dat een aanbestedingsgeschil in Nederland op een termijn van ongeveer acht weken wordt beslecht en dat er vervolgens door de aanbesteder kan worden gegund als de voorzieningenrechter geen maatregel treft. De vertragingen bij Defensie waarover RTL Nieuws spreekt, bedragen echter zes en in sommige gevallen zelfs tien jaar. Het verband tussen voornoemde geschillen over de uitslag en de significante vertragingen is daarmee niet aan de orde, tenzij RTL Nieuws bedoelt dat het telkens de voorzieningenrechter is die Defensie een halt toeroept omdat de aanbestedingsprocedure onrechtmatig is geweest. Als dat het geval is, moeten er veel niet-gepubliceerde vonnissen zijn, want op rechtspraak.nl valt weinig te vinden. Veeleer lijkt het aanbestedingsrecht bloot te leggen dat Defensie op dit moment onvoldoende in staat is tijdig en zorgvuldig in te kopen. Dat is zeker een probleem, maar niet van aanbestedingsrechtelijke aard.

Europa gaat in de basis om rechtsstatelijkheid. Dat betekent onder andere dat een overheid acteert volgens de wet en dat bovendien op een transparante wijze doet. En 'in het klein' is dat exact wat het aanbestedingsrecht voorschrijft: objectief en transparant handelen bij het gunnen van overheidsopdrachten. Dat is niet altijd makkelijk en inderdaad betekent het ook dat de aanbesteder kritisch wordt beoordeeld op proces en resultaat. Maar dat is exact wat er nodig is, omdat die kritische beoordeling per saldo het vertrouwen geeft en borgt dat de rechtsstaat op orde

is. Want ófwel is inzichtelijk dat er correct is gehandeld, ófwel dat er iets fout is gegaan, hetgeen dan alsnog op tijd kan worden gecorrigeerd. Bijkomend voordeel is dat als in 'gewone tijden' het aanbestedingsproces van de opdrachtgever op orde is, er in crisissituaties doorgaans óók op kwalitatief beter niveau wordt geacteerd. Terugvertaald naar de situatie bij Defensie: als het de afgelopen jaren al niet mogelijk was tijdig en correct aan te besteden, zal het tijdens de huidige crisis alleen maar lastiger worden.

Kortom, de crises die thans aan de gang zijn zouden niet als excuus mogen worden gebruikt om het aanbestedingsrecht dan maar opzij te zetten. Integendeel, vanuit de overtuiging dat vertrouwen in overheidsorganisaties in crisistijden nog

belangrijker is dan 'normaal', zouden alle verantwoordelijken meer dan ooit volledige transparantie van hun handelen dienen na te streven. 'Zeggen wat je doet en doen wat je zegt.' Dat sluit niet uit dat er fouten worden gemaakt, maar scheidt wel vertrouwen en geeft de mogelijkheid erger te voorkomen. En daarmee zou Europa zich onder meer moeten onderscheiden van veel andere plekken op deze wereld.

Over de auteur

Mr. J.F. (Frederik) van Nouhuys

Advocaat bij Straatman Koster Advocaten BV te Rotterdam en gespecialiseerd in het aanbestedingsrecht. Tevens voorzitter van de redactie van dit tijdschrift.

Schrijf je nu in voor onze gratis nieuwsbrieven!

Op Gemeente.nu lees je:

- Het belangrijkste gemeentenieuws, achtergronden, opinieblogs en méér
- Gericht op gemeenteambtenaren
- Ingedeeld naar relevante thema's zoals sociaal, dienstverlening en veiligheid
- De gratis nieuwsbrieven van Gemeente.nu bieden:
  - Tweemaal per week het laatste nieuws in je mailbox
  - Tweewekelijkse en maandelijkse themaniewsbrieven op jouw interessegebied

Snel en gemakkelijk!

Gemeente.nu

Schrijf je snel en eenvoudig in via gemeente.nu/nieuwsbrieven

Sdu